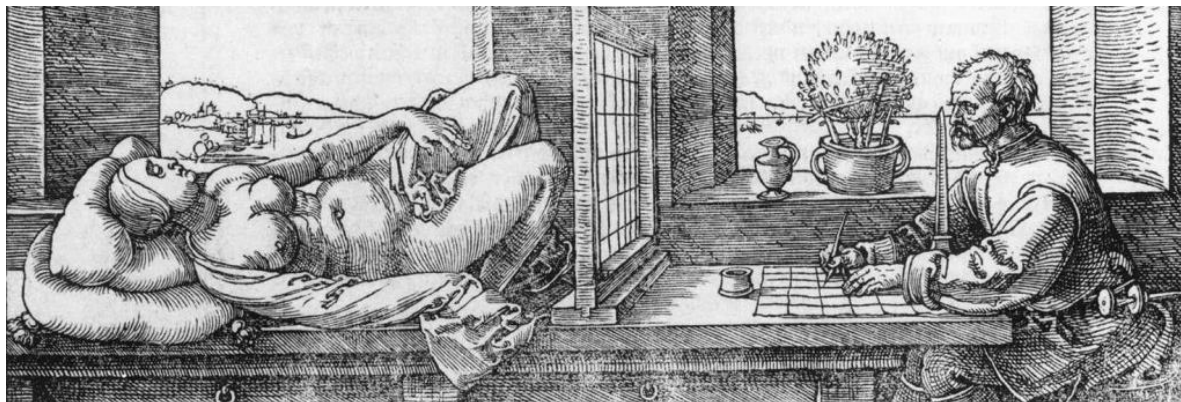
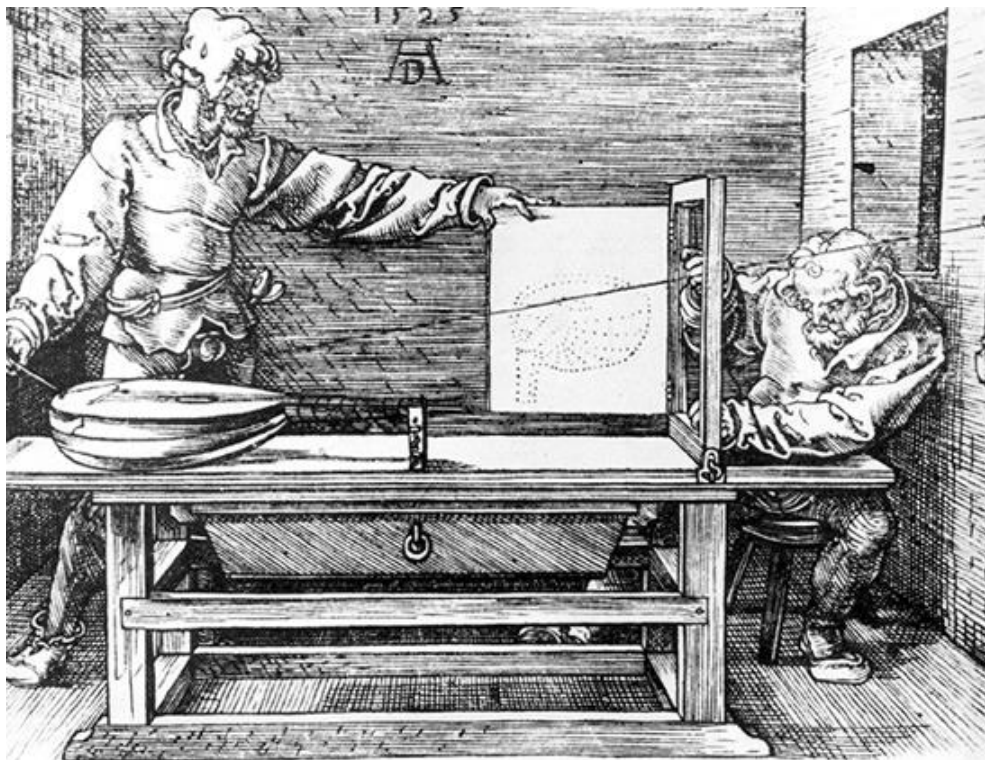

perspectiva artificialis/perspectiva pigmendi - termíny používané v *renesancii* pre nový typ konštruovanej perspektívy (*perspektívy lineárnej*), založenej na súčasných vedeckých poznatkoch; priestorová konštrukcia na základe lineárnej (centrálnej) perspektívy prisudzovaná *F. Bruneleschimu*, ktorý ju sprostredkoval *Masacciovi*; jednu z prvých učebníc perspektívy napísal 1482 *P. della Francesca* (*De perspectiva pingendi*); perspektívou sa zaoberal aj *Giotto* (preto aj názov *perspektíva Giottovská*), *P. Ucello*, *A. Mantegna*, *Donatello*, *L. B. Alberti*, *G. Vasari*, *J. Pélerin* zv. *Viator*, *L. da Vinci*, *A. Dürer*, *J. van Eyck a d'*.

<http://de.wikipedia.org/wiki/Renaissance>

A. Dürer: Kreslenie ležiacej ženy. Inštrukcie pri meraní (1525)

A. Dürer: Zobrazenie je skôr meranie ako kaukliarstvo (drevoryt, 1525)

A. Dürer: Portrét sediaceho muža (drevoryt, 15.st.)

perspectiva naturalis/perspectiva comunis - termíny používané v *renesancii* pre starší typ konštruovanej perspektívy založenej na empirii

perspektíva - z lat. *perspicere* – „preniknúť pohľadom, vonkoncom“; náuka o realistickom znázornení trojrozmerného priestoru (dĺžka, šírka, hĺbka), predmetu alebo figúry a ich prevedenie na dvojrozmernú obrazovú plochu a kresliarskymi alebo maliarskymi prostriedkami dosiahnuť dojem priestorovej hĺbky (pozri *anamorfóza*, *paralaxa*); v staroveku radenie plánov nad seba (Egypt, Mezopotámia: *perspektíva pásová*, prípadne ich prekryvaním: *Asýria* - *Chorsabád*); v antike niekoľko plánov (divadelná *dekorácia*, *helenistická* krajinomalba) alebo už *geometrická perspektíva* konštruovaná na základe empirie (*rímske* nástenné maliarstvo); vedecky zdôvodnená, matematicky konštruovaná a uplatnená v maliarstve až v *renesancii*; v *baroku* užívaná k simulácii architektonického členenia múrov a najmä otvorených stropov (*architektúra iluzívna*); s rastúcim významom farieb od čias *impresionizmu* stratila svoje prvoradé postavenie (jednou z výnimiek napr. *metafyzická malba*); *perspektíva farebná/maliarska* v *baroku*; porovnaj *deformácia*, *aperspektívnosť*; pozri *kompozícia*, *rovina obrazová*, *horizont*, *horizontála*, *plán*; *matematika*

Baleka: v sochárstve (trojrozmerný *objem*), v maliarstve a grafike (dvojrozmerná plocha); spôsob zobrazenia priestoru a objemových objektov v ňom, v ich vzájomnom významovom, veľkostnom, vzdialenostnom a i. pomere medzi sebou aj vo vzťahu k pozorovateľovi; perspektívne zobrazenie zachováva vo svojej základnej podobe priestor, objekty a ich vzájomné vzťahy tak, ako ich vidí ľudské oko, to znamená, že priestorový vzťah (vzdialenosť) vyjadruje zmenšením vzdialenejšieho objektu, prípadne perspektívnou skratkou objektu, prekrytím častí ap.; perspektíva ako prvok umeleckého odrazu je založená na zmyslovej skúsenosti a je súčasťou výtvarných názorov sústredených na zmyslové hodnoty materiálnej skutočnosti (pozri *realizmus*); najvýraznejšie sa perspektíva prejavuje v *plošnom umení*, ktoré je založené na dvoch základných prvkoch: *linii* a *farbe*, ktorými môže priestorovú predstavu vytvárať; perspektívna konštrukcia priestoru sa historicky vyvíjala a významovo odráža svetový názor rovnako ako zobrazenie priestoru, ktoré nie je založené na perspektíve: príkladom neperspektívneho zobrazenia je egyptské, sumerské, mezopotámske a i. umenie, ktoré objektívne zobrazuje *proporcie* bez ohľadu na perspektívu a *zorný uhol* vnímateľa, nekoriguje preto ani úchylky zrakového videnia; odtiaľ vyplýva aj spájanie *frontálnej* (priečelnej) projekcie hrude a rúk a *laterálnej* (bočnej) projekcie hlavy a nôh postáv na

nástenných maľbách a reliéfoch napr. starovekého *egyptského umenia* (projekcia na štvorcovú sieť nesúvisí v egyptskom umení s perspektívou, ale s proporčným *kánonom* a užívaním *kompozičných rastrov*); perspektíva tesne súvisí s proporciou, ktorá sa jej podriaduje v umení prostredníctvom *anamorfózy* (odchýlka od skutočných tvarov a ich vzájomných pomerov z hľadiska perspektívy, tj. zorného uhlu vnímateľa; využívané najmä v *manierizme*); perspektíva ako centrálna projekcia je súčasťou geometrie, pomocou ktorej sú jej javy matematicky a lineárne vyjadrené; *perspektíva lineárna* (*perspektíva centrálna*, *perspektíva renesančná*) sa zrodila z empirického poznania zbíhavosti línií do *úbežníka* alebo aj niekoľkých úbežníkov (preto aj používané upresňujúce termíny *perspektíva trojbodová* alebo *dvojúbežníková*, *jednouúbežníková*) zbíhajúcich sa za obrazovou plochou; rozčlenila sa do niekoľkých typov (*perspektíva bifokálna*, *jazdecká*, *vojenská*, *vtáčia*, *žabia*); naproti tomu *perspektíva obrátená* nevychádza z empirie videnia, jej úbežník sa nenachádza za plochou obrazu ale naopak pred ňou a línie sa preto zbíhajú smerom k pozorovateľovi; tým že nie je založená na perspektívnej skratke a prekryvaní objektov, poskytuje všestrannejšiu vecnú informáciu; ďalší typ: *perspektíva paralelná* nie je vlastne perspektívou v pravom zmysle slova, jej línie sa nezbiehajú do úbežníka, ale zostávajú voči sebe rovnobežné; v umení má povahu ideoplastického prvku; tieto a ďalšie typy lineárnej perspektívy nie sú jediným spôsobom priestorového zobrazenia; v maliarstve založenom na dvoch základných prvkoch, *línií* a *farbe*, môže byť priestor vyjadrený *perspektívou farebnou*, ktorá ťaží z fyziologických zákonov vnímania *farieb teplých*, opticky vystupujúcich, a *farieb studených*, ktoré sa na rovnakej ploche zdajú ako vzdialenejšie; istým druhom farebnej perspektívy je *perspektíva vzdušná*, ktorá vytvára priestor na základe zmien a skreslenia zrkovných vnemov, ktoré vyplývajú z fyziologických vlastností oka a zo vzduchovej vrstvy medzi objektom a vnímateľovým okom; táto vzdialenosť a médium vzduchu (priehľadný, presvetlený, zahmlený) ovplyvňuje splývanie farieb, znižuje ostrosť obrysov tvarov v hĺbke priestoru, prejavuje sa zjednocujúcim modrastým alebo zelenkastým farebným tónom ap.; iný typ tvorí *perspektíva svetelná*, ktorá vytvára priestor predovšetkým na základe vlastností *svetla* vrženého, vyžarovaného a i., ktoré v rôznej miere zviditeľňuje tvary a ich objemy, oddeľuje alebo scelujú objekty prítím (nedostatkem svetla; pozri *temnosvit*, *šerosvit*, *chiaroscuro*) a vyvoláva tak pocit celistvého priestoru (*holandské maliarstvo* 17.st.); celkom iným typom je *perspektíva hieratická*, ktorá zobrazuje postavy nie podľa ich rozmiestnenia v priestore, ale z hľadiska ich spoločenského, ideového a iného významu, ktorý majú; z dvoch postáv vedľa seba má väčší význam tá, ktorá je zobrazená väčšia; na antických reliéfoch je otrok zobrazený v menšom merítke ako slobodný občan, na stredovekých obrazoch a reliéfoch *donátor* menší ako *svätci*; iným spôsobom vyjadrovania priestorovej vzdialenosti bolo radenie do horizontálnych pásiem pri zachovaní rovnakej veľkosti figúr; najnižšie pásmo je najbližšie, najvyššie zasa najvzdialenejšie (prípomínajú variant členenia priestoru, ktorý poznáme z novodobého maliarstva (*popredie*, stredné pásmo, *pozadie*, ktoré však využívajú zákonitosti *lineárnej perspektívy*)); perspektíva sa empiricky presadzovala už v gréckom umení okolo 300 pr.Kr., hoci neboli systematické znalosti perspektívnej konštrukcie; perspektíva sa sústreďovala na perspektívu tela, skratku jeho častí, prekryvanie údov, natočenie figúry; tento druh perspektívneho zobrazovania ľudského tela sa nazýva *perspektíva výrazová*; prvé riešenia otázky priestorovej perspektívy, ktoré vyžadovalo nástenné maliarstvo najmä pre *skenografiu* prináša Vitruvius vo svojom traktáte o perspektíve (pol.5.st.pr.Kr.); ale ani neskorá antika nedospela za hranice empirickej perspektívy; na základe svetonázorových zmien priestorový *iluzionizmus* neskorej antiky vyústil vo svoj protiklad, v plošné zobrazenie, v ktorom *plocha* nadobudla samostatný význam (rané stredoveké umenie); stredoveký svetový názor zastrel antický perspektívny odkaz (ktorý ešte nachádzame v *otonskom* a *karolínskom umení*); stredovek priniesol nové poňatie človeka a sveta; novým spôsobom poníma človeka a skutočnosť, ktorá ho obklopuje; stredom záujmu sa stal človek, jeho spása; hmotný svet, v ktorom človek žil, je chápaný ako zrkadlenie, pominuteľný obraz ľudského bytia; v maliarstve sa tieto svetonázorové zmeny odrazili zrušením perspektívnych vzťahov; nový svetový poriadok (postavenie cirkvi ako najsilnejšej feudálnej sily > sústredenie človeka na duchovný život) priniesol odklon od telesnosti figúr, prezeranie prírodnej skutočnosti; > figúry vsadené do zlatého pozadia, tj. do abstraktného a nekonečného priestoru (pozri *priestor obrazový*); do predstavovej sústavy stredoveku zapadala aj istá schematizácia, motivistické zúženie tvorby; iba v Taliansku aj v tomto období prežíva antický priestorový odkaz; sever Európy, rovnako ako *byzantské umenie* dôsledne využívajú novú priestorovú obraznosť (*plošnosť*, *perspektíva obrátená* a *hieratická*); antický odkaz perspektívnej konštrukcie priestoru oživuje až *renesancia*; súčasne prináša všestranné docenenie ľudského individua, tj. aj jeho racionálnych schopností a možností jeho zmyslov; proti stredovekému názoru stavia novú predstavu človeka, sveta a hodnôt (pozri *humanizmus*) a tým aj nový zobrazovací systém; renesancia rozlišovala *perspektivu artificialis* (alebo *perspektivu pingendi*; tj. vedecky

založenú *perspektívu lineárnu*) od staršieho typu nazývaného *perspectiva naturalis* (alebo *perspectiva comunis*; tj. perspektívu konštruovanú na základe empirie); priestorová konštrukcia na základe lineárnej perspektívy prisudzovaná talianskemu sochárovi, architektovi Brunelleschimu (1377-1446), ale venovali sa jej aj ďalší (pozri *perspectiva artificialis*); rozpad renesančného svetového názoru (v renesančnom umení perspektíva merítkom pravdivej nápodoby skutočnosti) viedol postupne k relativizácii zákonov perspektívy: vypätý subjektívny vzťah k perspektíve, ktorý zaujímal *manierizmus*, viedol k použitiu *anamorfózy*, k vytváraniu zložitých perspektívnych konštrukcií (napr. vytváranie zložitých *labyrintových* priestorov, zneisťovanie *zorného uhla*, ktoré malo za cieľ vyvolávať pocit straty miesta v priestore a tým aj vo svete); až do 19.st. bola renesančná perspektíva prevládajúcim prostriedkom výtvarného riešenia priestoru, ale niektoré prúdy perspektívu prispôbili novým predstavám vystupňovaním hĺbky (Degas, Munch, V. van Gogh, *expresionisti*, E.L.Kirchner, M.Beckmann) alebo stĺmením hĺbky a redukciou do plochy (Manet, *postimpresionisti*, Cézanne, Gauguin, Seurat); súčasné umenie reaguje na priestorové predstavy, vedné poznatky aj zrakové skúsenosti dané novou optikou (žabie oko), kozmickým výzkumom ap.; tak sa v umení odrážajú napr. sférické predstavy (Petrov-Vodkin), ktoré revolucionizujú súčasné predstavy sveta aj jeho zobrazovanie; pozri *G. Braque*

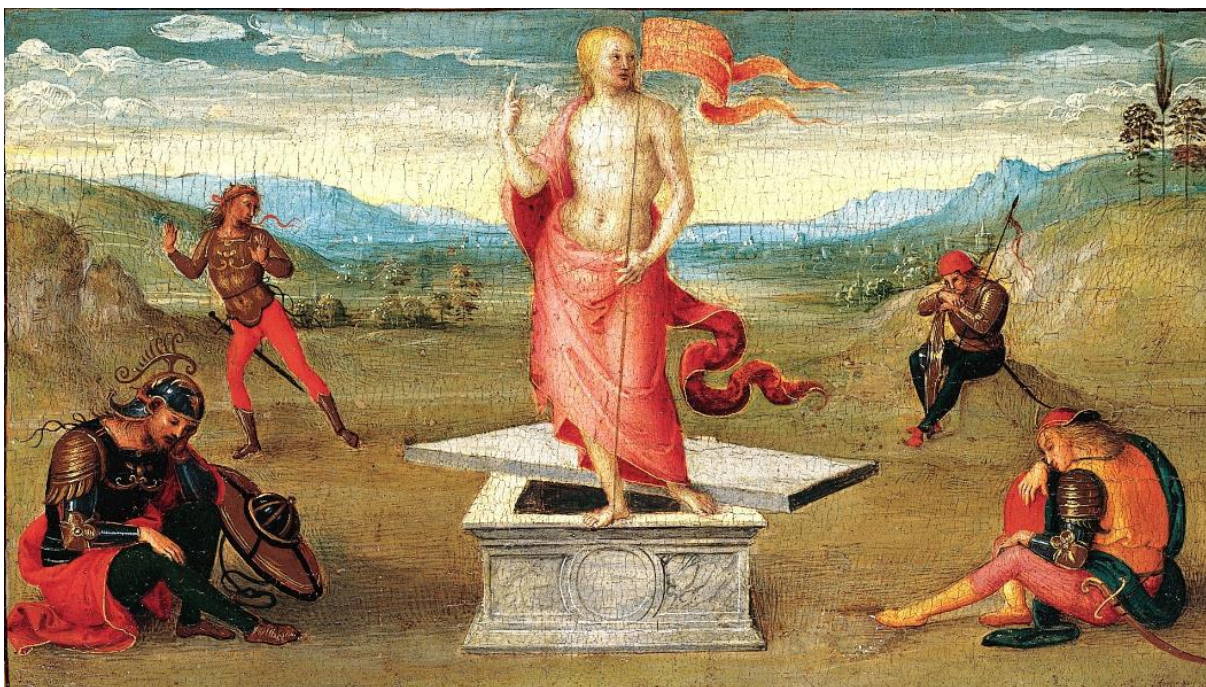
[https://en.wikipedia.org/wiki/Perspective_\(graphical\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Perspective_(graphical))

A. Carracci: Mŕtvy Kristus (1582)

P. Perugino: Odovzdanie kľúčov Petrovi (freska v Sixtínskej kaplnke, 1481-1482)

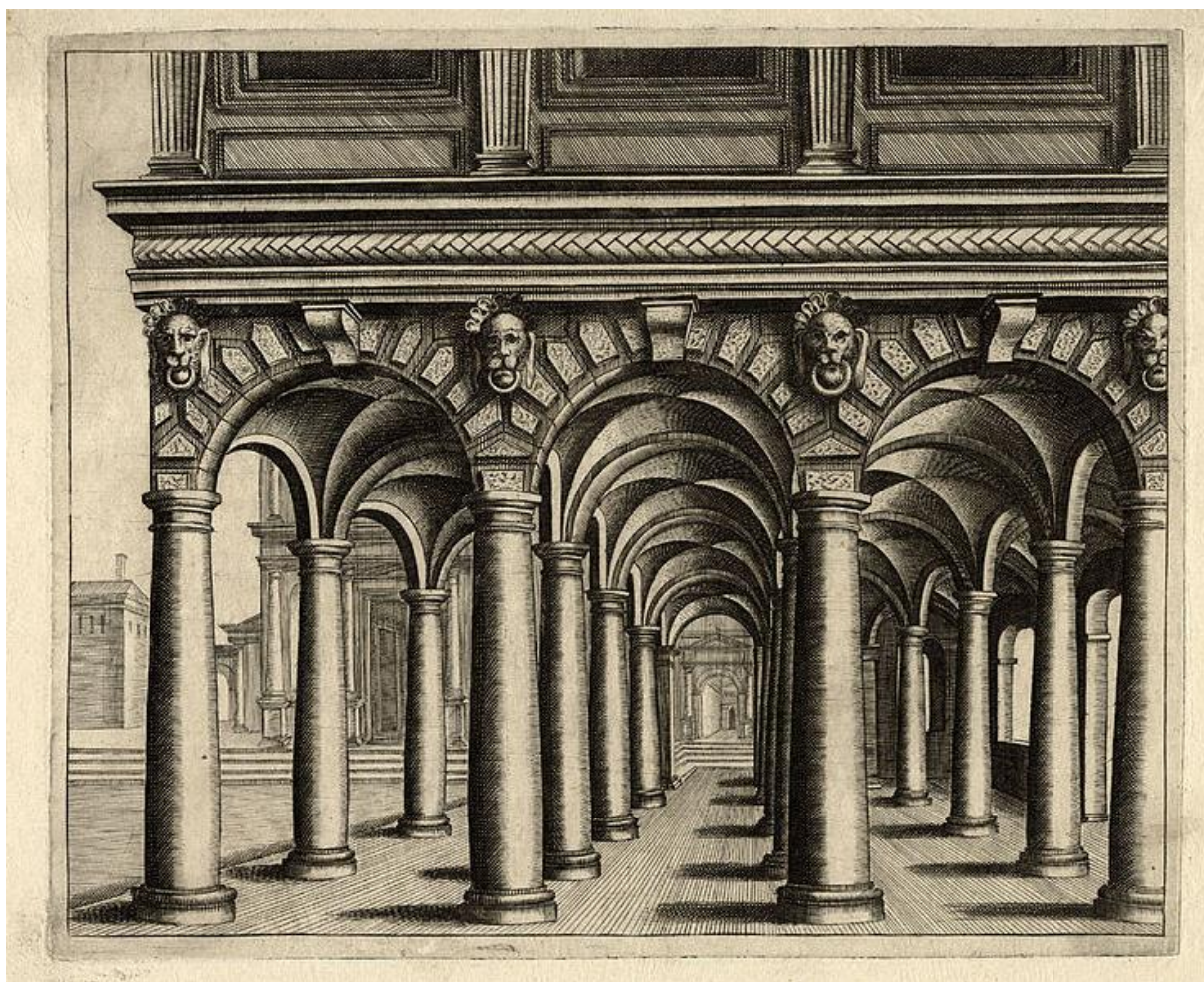
P. Perugino: Vzkriesenie Krista (1502-1506)

perspektíva atmosférická - perspektíva vzdušná

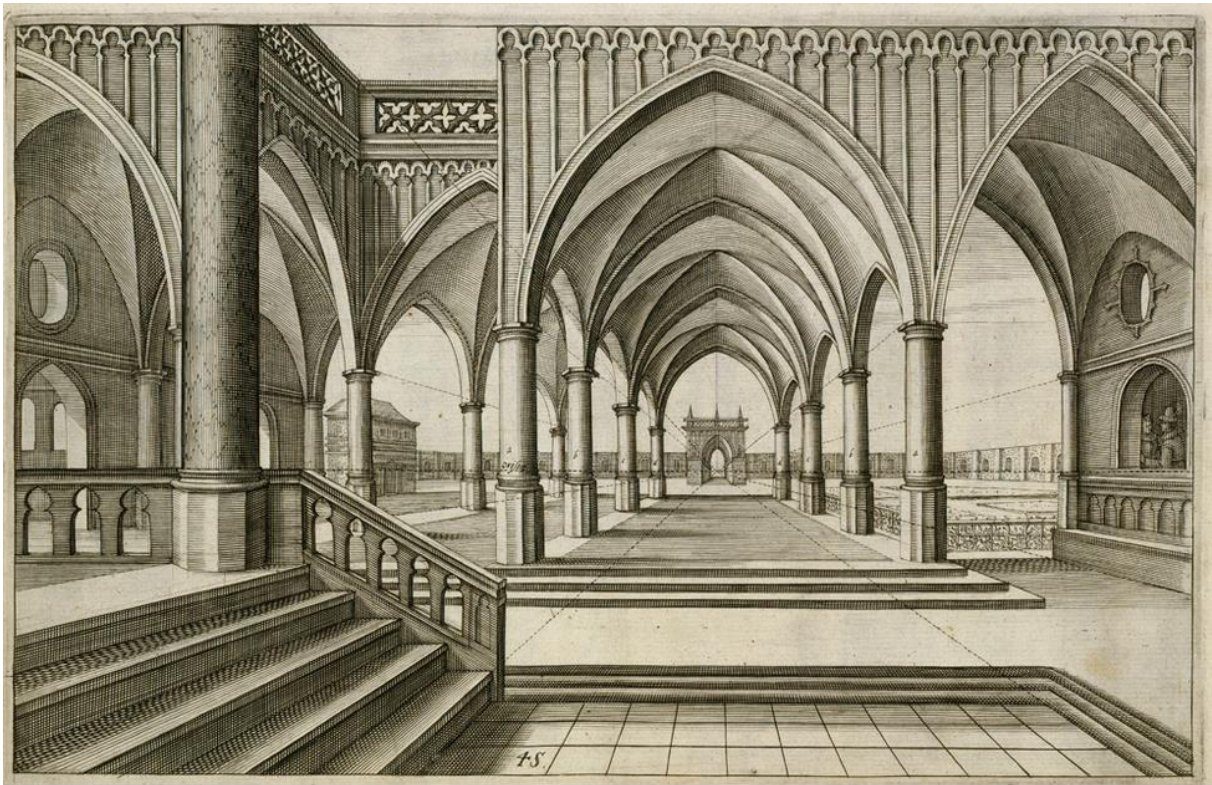
perspektíva bifokálna - druh *lineárnej perspektívy*, ktorá zachováva stredovú os, od ktorej je jeden *úbežník* vľavo a druhý vpravo; užívaná v talianskom *trecentu* a podľa maliara Giotto di Bondone nazývaná aj *perspektíva giottovská*

perspektíva centrálna/dostredná - *perspektíva lineárna*, *perspektíva geometrická*, v ktorej sa zbiehajú do hĺbky obrazu paralelné línie; založená na jednom alebo viacerých *úbežníkoch*; pozri *kompozícia*; *kubizmus*

https://www.google.sk/search?biw=1852&bih=995&tbs=simg:CAESEggnzFJUIdbJTCGjfKq9Dy3ypw&q=Vredeman+de+Vries+Hans&tbm=isch&sa=X&ei=UAF2VY71DsyyU_2RggqK&ved=0CDEQsw4#tbm=isch&tbs=rimg%3ACaO8WArM8dCtIjiQ_1XZDfNzX5xY5OckGjJ3dVQ2MSZ_Z3Uf5qhPmqL15Jx3jZ1vwWhaADQ2ZSx9nSAopp_1zIwASAACoSCZD9dkN83NfnEYGTICsoZPRGKhIJFjk4KQaMnd0RTfg_1YzQ1a30qEglVDYxJlndR_1hGG73Y7Zq7m1yoSCWqE-aqovXknERom6udiOloWKhIJHeNnW_1BaFoARPTBsDfYwpdwqEgkNDZILH2dIChFVcz5z4uh4CSOscSsmn_1MjABIBoEXeiNfoxEpp5&q=Vredeman%20de%20Vries%20Hans&imgc=Fjk4KQaMnd20QM%253A%3BTfg_YzQ1a30s0M%3Bhttp%253A%252F%252Fupload.wikimedia.org%252Fwikipedia%252Fcommons%252Fa%252Fa0%252FHans_Vredeman_de_Vries_Perspectivische_Geb%2525C3%2525A4ude_c1580_ubs_G_0765_II_03.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fcommons.wikimedia.org%252Fwiki%252Ffile%253AHans_Vredeman_de_Vries_Perspectivische_Geb%2525C3%2525A4ude_c1580_ubs_G_0765_II_03.jpg%3B1000%3B805

H. Vredeman de Vries: Perspektíva budov (medirytina, 1580)

H. Vredeman de Vries: Perspektíva budov (medirytina, 1580)

H. Vredeman de Vries: Galéria fantazijnej palácovej záhrady (architektonická maľba, 16.-17.st.)

P. della Francesca: Ideálne mesto

perspektíva citová - *perspektíva hieratická, perspektíva významová*

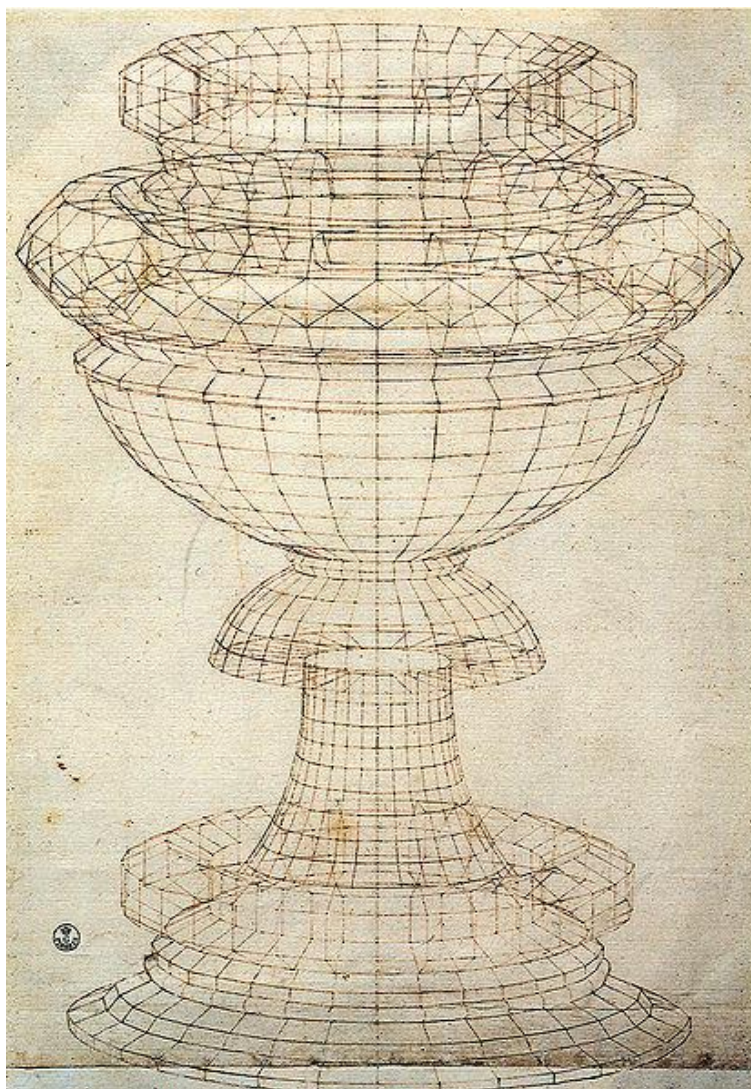
perspektíva dostredná - *perspektíva centrálna*

perspektíva farebná/maliarska - výrazné, jasné čisté farby vystupujú pred farby tlmené a *lomené* (tým v sebe zahrnuje aj *perspektívu vzdušnú*), *teplé farby* vystupujú pred *farby studené*; užívaná najmä v *baroku* (pozri *priestor obrazový*); pozri *iluzionizmus; modelácia, obrys, scorso/skratka*

-v maliarstve založenom na dvoch základných prvkoch, *línii* a *farbe*, môže byť priestor vyjadrený perspektívou farebnou, ktorá ťaží z fyziologických zákonov vnímania *farieb teplých* opticky vystupujúcich a *farieb studených*, ktoré sa na rovnakej ploche zdajú ako vzdialenejšie; jednotiacim farebným tónom zotiera jasnosť jednotlivých foriem a jednotlivostí a v rôznej miere začleňuje do svojho postupu aj *perspektívu vzdušnú* a *lineárnu* (Turner, *impresionisti*); vzdušná perspektíva je vlastne typom farebnej perspektívy

perspektíva futuristická - spojila niekoľko pohľadov na rovnakom princípe ako *perspektíva kubistická*, s cieľom vyjadriť okrem priestorových vzťahov a prvok času

perspektíva geometrická - perspektíva založená na jednom alebo viacerých *úbežníkoch, horizontále*; jej princípy stanovené v *renesancii*, ale objavovaná už v rímskom nástennom maliarstve; pozri *perspektíva lineárna; vertikála*

P. Uccello: Váza v perspektíve (15.st.)

perspektíva giottovská - *perspektíva bifokálna*, nazvaná podľa talianskeho maliara Giotto di Bondone (1267-1337); vyjadrenie priestoru na základe klasickej *perspektívy lineárnej* v maľbe talianskeho *trecenta*; Giotto na svojich obrazoch (Obrazy zo života sv. Františka, 1297-1300, Obrazy zo života sv. Jáchyma, 1303-06, Obrazy zo života Panny Márie, 1304-06) zobrazuje architektúru z uhlu a vytvára tak dojem hĺbky, akú dovtedy stredoveké maliarstvo nepoznalo; jeho dielo sa definitívne rozchádza s byzantskou *plošnosťou* priestoru (pozri *priestor obrazový*) a nadväzuje na odkaz starovekého Ríma, empirickej perspektívy, akú užívalo napr. *pompejské maliarstvo*; zatiaľ však chýba geometrická konštrukcia renesančnej *lineárnej perspektívy*; pozri *perspektíva perspectiva naturalis*

Duccio: Pokušenie Krista diablom (1308-1311)

A. Loprenzetti: Alegória dobrej a zlej vlády (detail)

perspektíva hieratická/citová/významová - hieratický - "posvätný"; staroveké, stredoveké znázorňovanie priestoru zväčšovaním významných osôb, vecí; perspektíva riadiaca sa významom zobrazených prvkov; pozri *perspektíva obrátená*; *hieratický spôsob zobrazovania*; *kompozícia*

-zobrazuje postavy nie podľa ich rozmiestnenia v priestore, ale z hľadiska ich spoločenského, ideového a iného významu, ktorý majú; z dvoch postáv vedľa seba má väčší význam tá, ktorá je zobrazená väčšia; na antických reliéfoch je otrok zobrazený v menšom merítke ako slobodný občan, na stredovekých obrazoch a reliéfoch *donátor* menší ako *svätci*, *Panna Mária* väčšia ako *Alžbeta (Navštívenie)* ale menšia ako *Kristus* apod.

Podunajská škola, maliar z 1. štvrtiny 16. storočia: Tróniaca Madona so svätou Barborou (?) a svätým Antonom (1490-1520)
V. Crivelli: Sv. Bonaventúra

perspektíva jazdecká - typ *perspektívy lineárnej* s *horizontálnou* líniou vo výške očí jazdca > perspektívny nadhľad z uhla menšieho ako 45 stupňov > skracovanie približne o polovinu

perspektíva krútená - striedanie čelného a profilového pohľadu, napr. zobrazovanie postáv v *egyptskom umení*

perspektíva kubistická - založená na spájaní pohľadov z viacerých strán na obrazovej ploche; rovnaký princíp ako *perspektíva futuristická*; pozri *perspektíva simultánna*

perspektíva lineárna/renesančná perspektíva, centrálna perspektíva - *geometrická perspektíva* rozpracovaná v *renesancii*, charakterizovaná centrálnou projekciou (*perspektívou centrálnou*)

Baleka: perspektíva lineárna (*perspektíva centrálna, perspektíva renesančná*) sa zrodila z empirického poznania zbiehavosti *línií* do *úbežníka* alebo aj niekoľkých úbežníkov a rozčlenila sa do niekoľkých typov:

1. *perspektíva bifokálna*
2. *perspektíva jazdecká*
3. *perspektíva vojenská*
4. *perspektíva vtáčia*
5. *perspektíva žabia*

pozri: *anamorfóza, camera ludida, camera obscura, Claudove zrkadlo, Fareyov elipsograf, horizontála, vertikála, perspektíva trojbodová, centrálné zobrazenie, náročná poloha, priemetňa, úbežník, dištančník, hlavný bod; iluzionizmus, modelácia; obrazový priestor; scorso/skratka*

perspektíva maliarska - perspektíva farebná

perspektíva obrátená - nevychádza zo zmyslovej skúsenosti videnia a je konštruovaná lineárne vzhľadom k *úbežníku*, ktorý je myslený nie za plochou obrazu ale pred touto obrazovou plochou; línie sa preto zbiehajú smerom k pozorovateľovi; tým, že nie je založená na perspektívnej skratke a prekrývaní objektov (ako je tomu u *perspektívy lineárnej* s *úbežníkom* nachádzajúcim sa za obrazovou plochou), podáva všestrannejšiu vecnú informáciu; zviditeľňuje na obraze napr. obidve bočné plochy, z ktorých by ináč bola viditeľná iba jedna

-perspektíva obrátená skracuje perspektívne nie od smeru pozorovateľa k *pozadiu* ale z pohľadu hlavnej postavy na obraze v smere k pozorovateľovi; tento princíp a odlišnosť od *perspektívy geometrickej* treba chápať menej matematicky a viac duchovno-historicky; typická pre ranokresťanské a stredoveké maliarstvo, ktoré v duchu filozofie videli v uctievanom, a preto zobrazovanom predmete podobenstvo božského poriadku, ktorý bol súčasne východiskom (aj perspektívneho) poriadku sveta; preto tiež postavy v popredí, ktoré majú menší význam ako postavy v strede alebo pozadí, sa objavujú ako menšie; až *renesancia* urobila z pozorujúceho človeka meradlo všetkých vecí; pozri *perspektíva hieratická/citová/významová*

perspektíva obrysová - s narastajúcou hĺbkou priestoru sa znižuje ostrosť obrysov predmetov

perspektíva paralelná - *axonometria*; voľné radenie do plochy bez *úbežníkov* a zmenšovania; známa v ázijskom umení; pozri *čínske umenie*, *japonské umenie* (pozri *jamato-e*), *japoneria*

-perspektíva paralelná nie je vlastne perspektívou v pravom zmysle slova, jej línie sa nezbiehajú do úbežníka, ale zostávajú voči sebe rovnobežné; v umení má povahu ideoplastického prvku a je rozšírená v Číne a východnom umení

perspektíva pásová - radenie vzdialenejších predmetov do pásov nad seba (*Egypt*, *Mezopotámia*, *perzské miniatúrne maliarstvo*)

-dolný pás predstavuje predný *plán*, stredný pás prostredný a horný pás zadný plán; priestor je v tomto prípade chápaný významovo, čiže predný pás nemusí byť *popredím* a horný pás *pozadím* a zobrazované predmety nie sú smerom hore perspektívne zmenšované; ide o *hieratický spôsob zobrazovania*, v ktorom sú osoby, predmety ap. odstupňované podľa významu); pozri *registre*; *kompozícia pásová*

perspektíva predstavová - spájajúca niekoľko spomienok súčasne (Chagall)

perspektíva prevratiteľná - jav z oblasti psychológie, v ktorom niektorý zvláštny zostrojený obrazec pri dlhšom pozorovaní striedavo vnímame ako dva rôzne predmety; pozri *reverzibilné figúry*

perspektíva renesančná/perspektíva centrálna - renesančná *perspektíva lineárna*, ktorá zobrazovala svet ako keby videný v kocke (*javisková kocka*), ktorá je zo *zorného uhlu* vnímateľa otvorená a v ktorej, ako sa renesanční teoretici domnievali, platia všetky fyzikálne a optické zákony objektívneho sveta; táto predstava viedla v *manierizme* ku zložitým geometrickým priestorovým konštrukciám; pozri *priestor obrazový*, *labyrint*; *proporcie* (Baleka)

perspektíva svetelná - vytvára priestor predovšetkým na základe vlastností svetla vrhnutého (pozri *svetlo odrazené*), vyžarovaného (pozri *svetlo prirodzené*, *umelé*, *rozptýlené*, *bodové*) a i., ktoré v rôznej miere zviditeľňuje tvary a ich objemy, oddeľuje alebo scieľujú objekty prítmím (nedostatkem svetla; pozri *temnosvit*, *šerosvit*, *chiaroscuro*) a vyvoláva tak pocit celistvého priestoru (*holandské maliarstvo* 17.st.); pocit priestoru môže byť však navodený aj osvetlením časti priestoru (Carravaggio, pozri *tenebrismus*), striedaním rôzne osvetlených obrazových plánov ap.; pozri *priestor obrazový*; porovnaj *perspektíva vzdušná*, *perspektíva farebná*

perspektíva simultánna - *perspektíva* založená na súčasnom simultánnom zobrazení predmetu z viacerých strán; prvýkrát použitá kubistami; pozri *perspektíva kubistická*

perspektíva tieňa - tvar *tieňa* ovplyvnený postavením zdroja svetla proti modelu a uhlom pohľadu pozorovateľa vzhľadom na *horizontálu*

perspektíva trojbodová - *lineárna perspektíva* zobrazujúca predmet na základe troch *úbežníkov* (pravého a ľavého + horného alebo spodného)

perspektíva vojenská - typ *perspektívy lineárnej*, ktorá zachováva pôdorys, skrakuje však ľubovoľne výšky; používaná najmä na znázornenie miest, vojenského postavenia, bitevnej situácie apod.

perspektíva vtáčia - typ *lineárnej perspektívy* s vysoko položeným *horizontom* pohľadu; vysoký uhol pohľadu umožňuje zobrazovať aj to, čo je v iných typoch perspektívy neviditeľné: strechy domov, priezory do nádvorí, koruny stromov apod. (porovnaj *perspektíva žabia*); od 9.st. používaná pri zobrazovaní dejov na japonských obrazoch *makimono*; pozri *panoráma*, *Weltlandschaft*; F. van Alten-Allen Flopert

https://en.wikipedia.org/wiki/Bird%27s-eye_view

A. Cornelis: Vtáčí pohľad na Amsterdam (vtáčia perspektíva, 1538)

J. Heintz II : Perspektívny plán Benátok (vtáčia perspektíva, 1648-1650)

J. Heintz II : Mapa mesta Udine (vtáčia perspektíva, pol. 17.st.)

perspektíva výrazová - označenie pre empiricky chápanú perspektívu z čias *antiky* (už od 300 pr.Kr.), keď umenie začalo ťažiť z racionálnych poznatkov rodiacich sa vied, ale nemalo ešte systematické znalosti perspektívnej konštrukcie; táto perspektíva sa sústreďovala na perspektívu tela, skratku jeho častí, prekryvanie údov, natočenie figúry; vlastný *priestor* nebol ešte racionálne definovaný

perspektíva významová - *perspektíva hieratická/citová*

perspektíva vzdušná - *vzdušná perspektíva*

perspektíva žabia - *žabia perspektíva*

Persijn Reinier van - (†1668); holandský rytec holandského zlatého veku; rytec portrétov a exlibris; bol ženatý s vnučkou vitrážistu Wouter Crabeth I, ktorého syna Wouter Crabeth II zrejme poznal zo svojich čias v Ríme, kde boli obaja členovia *Bentvueghels*; pre svoj pohnutý život dostal prezývku *Narcissus*; pozri *holandskí rytci*, *holandskí grafici zlatého veku*, *Bentvueghels*

https://en.wikipedia.org/wiki/Reinier_van_Persijn

<https://www.google.sk/search?q=Persijn+Reinier+van&esqv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CCwQsARqFQoTCKbj39LgjcGCFWHPcgodBrEHxw>

R. van Persijn: Dohadzovač (rytina, 17.st.)

R. van Persijn podľa Jacob Gerritsz Cuyp: Dve kozy odpočívajúce v popredí s dvoma koňmi v pozadí (rytina, 1641)

Peru - pozri *incká kultúra*; *Kon-Tiki*, *Machu Picchu*, *Saksahuaman*, *Južná Amerika*

peruánska siaha - *siaha peruánska*

peruánski bohovia - *bohovia peruánski*

Perugia - pozri *Taliansko*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Perugia>

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Perugia (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

Perugino/perudžino **Pietro** - (†1523); vlastným menom Pietro Vannucci; taliansky renesančný maliar *umbrijskej školy*, ktorá vyvinula niektoré z vlastností, ktoré našli klasický výraz vo vrcholnej renesancii; Peruginovým najslávnejším žiakom bol Rafael

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Peter_\(apo%C5%A1tol\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Peter_(apo%C5%A1tol))

http://en.wikipedia.org/wiki/Pietro_Perugino

<http://cedidoca.diocese-alsace.fr/bible-en-images/nouveau-testament/la-vierge-et-les-apotres/lassomption/>

P. Perugino: Nanebovzatie Panny Márie (predela retabula di Fano, kostol Santa-Maria-Nuova vo Fano, Taliansko, 1497)

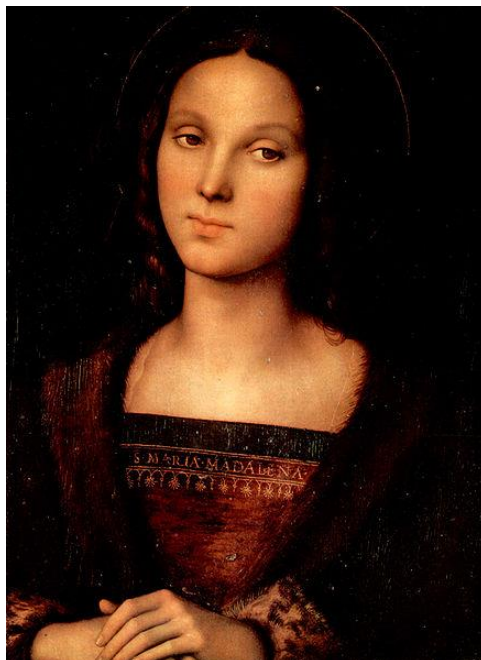

P. Perugino: Nanebovzatie Panny Márie so štyrmi svätými, kardinálom Bernardom degli Umberti, Giovanni Gualbertom, sv. Benediktom a archanjelom Michaelom (oltár z Vallombrosy, 1500)

P. Perugino: Nanebovzatie Panny Márie (reverz polyptychu, bazilika della Santissima Annunziata, Florencia, 1504-1507)

P. Perugino: Nanebovzatie Panny Márie (kostol Santa Maria Corciano, Perugia, Umbria, 1513)

P. Perugino: Zvestovanie

P. Perugino: Sv. Mária Magdaléna (1500)

P. Perugino: Ukrižovanie s Pannou Máriou a sv. Jánom (stredný panel Galitzin triptychu, 1482)

P. Perugino: Krst Krista (freska v Sixtínskej kaplnke, 1481-1483)

P. Perugino: Odovzdanie kľúčov Petrovi (freska v Sixtínskej kaplnke, 1481-1482)

P. Perugino: Mojžišova cesta z Egypta (1482)

Perun - v *slovanskej mytológii* najvyšší boh hromu a blesku, najvyšší boh Rusi; pozri tzv. *retranské idoly*; bohovia hromu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Perun>

Vlčková v súvislosti s heslom Thor/Tor: mal tri čarovné predmety: kladivo *Mjöllni* (blesk), opasok sily a železné rukavice; geneticky súvisí s baltsko-slovanským Perunasom – Perunom, ktorého kladivo sa volalo *Milna*

Peruzzi/peruci Baltassarre - (†1536); taliansky architekt, teoretik a maliar vrcholnej renesancie; ovplyvnený *Pinturicchiom* a neskoršie *Michelangelom*; vytváral *freskové* maľby (pozri *maľba nástenná*); ako architekt spolupracoval s *Bramantom*, v Ríme postavil vilu *Farnese*; s *G. Sangallom* podieľal sa na stavbe *chrámu sv. Petra*, v Siene na stavbe *dómu*; pozri *kvadraturne maliarstvo*

http://en.wikipedia.org/wiki/Baldassare_Peruzzi

B. Peruzzi: Androcles s levom (lavírovaná perokresba, 1530)

B. T. Peruzzi: Skrčená postava Atlasa (perokresba hnedým tušom, 15.-16.st.)

perylen - Smith: alternatívny názov pre červeň *perylenovú*

perylenová červeň - **červeň perylenová/perylen**

perylenová rumelka - variant červene *Perylenovej*, Smithom definovaný ako -PR 179; matno žltavá červeň

Perzia - pozri *Perzská ríša*

perzián/karakul - koža alebo kožušina z trojdenného jahňaťa ovce karakulskej; vyznačuje sa kresbou uzavretých závitkov vlny; používaný na kožuchy; pozri *brajšvanc*

perzská červeň - **červeň perzská**

perzská architektúra - pozri *apadána, oblúk kýlový, Tabriz*

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Tebriz>

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Shabestan_masjed-e-jomeh_tabriz.jpg

perzská mytológia - vzhľadom k tomu, *Peržania* sú jedným z kmeňov *Iráncov* a majú spolu ďalšími iránskymi kmeňmi tradičné mýty, je nesprávne hovoriť iba o perzských mýtoch, lebo existujú aj v iných iránskych zdrojoch v rámci iránskej mytológie. pozri *iránska mytológia*

https://en.wikipedia.org/wiki/Persian_mythology

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Persian_mythology

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D0%B8%D1%8F

Perzská ríša - v *gréckej mytológii* praotcom Peržanov bol *Perseus*; kultúra v oblasti Iránskej náhornej plošiny od 2 000 pred Kr.; vymedzenie oblasti Perzie: celá oblasť medzi Kaspickým jazerom a Indiou, arménskou vysočinou a mezopotámskou nížinou; ďalej pozri *perzské umenie*); kmene v severnej časti sa nazývali *Médovia* a v južnej časti *Pársovia* (grécky *Persis*) > Peržania; v starozákonných textoch Perzská ríša nazývaná *Elam*; v 6.st.pred Kr. perzský kráľ Kýros II. založil prvú Perzskú ríšu, dobyl *Médsku ríšu*, *Babylóniu/Novobabylónsku ríšu*, *Sýriu*, Arméniiu, *Malú Áziu* (pozri *Frýgia*) a strednú Áziu a *Egypt*; za vlády Dáreia I. (pozri *Achajmenovci*) na prelome 5.-4.st.pred Kr. prenikli Peržania aj do Indie; v rokoch 490-449 prebiehali grécko-perzské vojny, z ktorých Perzská ríša vyšla oslabená a nakoniec bola v čase vlády Dáreia III. porazená *Alexandrom Macedónskym* (331 pr.Kr.); pozri *Bakria*; *Mithra*, *Hélios*, *Anaitis*, *Perseus*, *Ahriman*, *Kautes*, *Kautopates*; grif, *gymkhána*, *apadána*, *albarelo*, *lamassu*; *iránske umenie*; *starovek*; *medveď*; *archanjel Michal*; *leopard* (Baleka); *pštros*; *mantichora* (Wensleydalová); *aramejčina*, *aramejské písmo*, *doskotlač* (Beliana); *klenba lípaná* (Dudák); *hracie karty*; *broskyňa* (Biedermann); *lak*, *laky*; *islamské umenie*; *Chosros*

-podľa gréckych mýtov bol predkom všetkých perzských vládcov *Perseov* prvý syn *Perses*, ktorého splodil s *Andromedou*

http://it.wikipedia.org/wiki/Cosroe_II

perzská tuš - tuš perzská

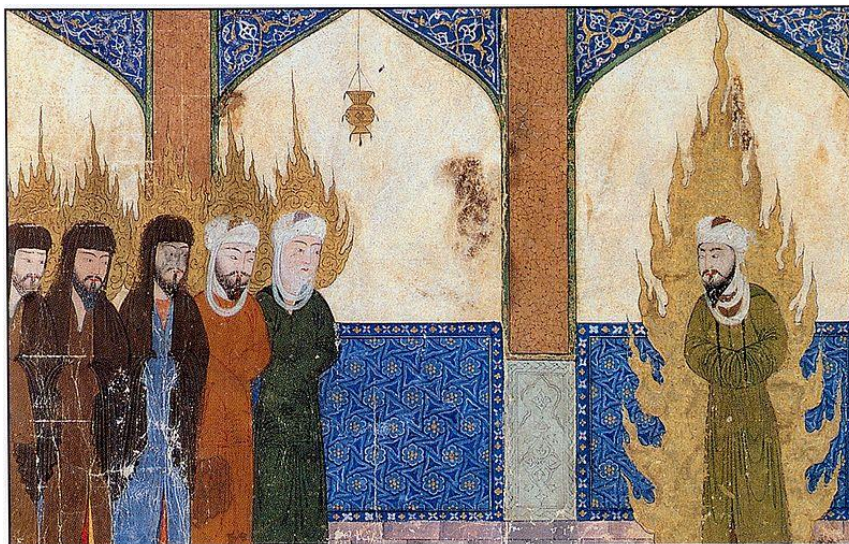
perzská záhrada - je typom *záhrady formálnej*; najznámejšia záhrada bola vybudovaná kráľom Kýrom Veľkým v 2.pol.6.st. v novozaloženom kráľovskom meste Pasargady; podľa dvorskej etikety to bolo jediné miesto, kde sa panovník mohol vonku prechádzať peši; záhrada bola ponímaná ako uzatvorený svet ovládnutej prírody (oproti voľnej a pustej púšti); budovanie záhrad bolo ponímané ako akt účasti na diele obnovy sveta prostredníctvom vegetačného cyklu; perzská záhrada bola obklopená stĺporadím, palácové budovy sa do nej otvárajú; predchádzala záhrade islamskej; perzský výraz pre záhradu (park, zvernicu) je *pardes*, čo bolo preložené do gréčtiny ako *paradeisos* - biblické označenie raja

„perzské jablčko“ – pozri *broskyňa* (Biedermann)

perzské miniatúrne maliarstvo - v *islamskom maliarstve* umenie šiitských *moslimov* (uznávajú za oprávnených *Mohamedových* nástupcov len potomkov jeho zaťa Alího), ktoré sa rozvinulo medzi 13.-17.st. na území Perzie (pozri *Perzská ríša*); šiitskí moslimovia pripúšťajú na rozdiel od sunnitských moslimov zobrazenie živých bytostí (sunniti okrem iného uznávajú za právoplatných nasledovníkov Mohameda aj tých, ktorí nemajú pôvod v jeho priamych potomkoch); šiitskí maliari vytvorili jedinečné *iluminované* diela, v ktorých sa popri vysoko cenenej *kaligrafii* presadili aj miniatúrne ilustrácie; výnimku však stále tvoril *korán*, zdobený iba na *frontispice* a medailónikom z *pletencov* (tiež platí, že Mohamed zobrazovaný s tvárou zakrytou rúškom); perzskému miniatúrnemu maliarstvu predchádzala asi *partská* (3.-2.st.st.pr.Kr.) a *sasánovská* (3.-7.st.) tradícia; prvé dochované rukopisy pochádzajú až z 12.st.; vlastný sloh dokladajú rukopisy z 13. a najmä 14.st.; medzi najranejšie patrí *Bestiár* (1298) s rysmi *bagdádскеj školy* (okolo 1000) a s východoázijskými znakmi > súbežnosť dekoratívnej štylizácie *naturalizmu*; tvarové poňatie a nové motívy (kvetiny, stromy, oblaky, horské krajiny, bájne zvieratá: *drak*, *fénix*) boli pod silným východným vplyvom; tak tomu bolo v *tabrízskej škole*, ktorá tvorila v 13.-14.st. jeden z vrcholov perzského miniatúrneho maliarstva; iný okruh tvorila *bengálska škola* s prostejšími kompozíciami miniatúr; ďalšie stredisko predstavoval Šíráz v dnešnom južnom Iráne (*šírázska škola*) a Fars (*farská škola*); šírázska, bagdádská a tabrízska škola dospeli ku vytvoreniu dvorského slohu, napriek tomu, že počas vlády Timurovcov sa stal strediskom ríše Samarkand (stredoázijská dynastia vládnuca v rozmedzí 1370-1506; za vlády zakladateľa dynastie, Timúra, rozkvet umenia: maliarstva, kaligrafie, architektúry ale aj vied: astronómia); neskoršie sa stal strediskom Herát, kde vzniká *herátska škola*, ktorá od 15.st. preberá vedúce postavenie; po vývojovom ustrnutí dáva podnet perzskému miniatúrnemu maliarstvu tvorba Behzadu, ktorá tvorí posledný vrchol timúrovského obdobia, ktoré cez dynamické poňatie iluminovaného deja dospieva k lyrike; vývoj pokračoval ešte v 16.-17.st. v *isfahánskej škole*, ktorá predstavuje záver perzského miniatúrneho

maliarstva; napriek vývojovým zmenám a odlišnostiam jednotlivých škôl je pre perzskú miniatúru príznačný väčší dôraz na figúru ako prírodné prostredie, *perspektíva* o niekoľkých *úbežníkoch*, priestorová hĺbka rozvíjaná v pásmach (pozri *perspektíva pásová*) v rozdielnych rovinách a pomocou *diagonál*; význam situácie je vysvetľovaný symbolickými *gestami* rúk a prstov (porovnaj indické *mudrá*), príznačná je aj žiarivá *farebnosť*, ktorá je harmonická (pozri *farby harmonické*); pozri *islamské umenie*, *islamské maliarstvo*, *islamské miniatúry*; B. Alivandi

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Firdaus%C3%AD>

Mohamed učí modliť sa Abraháma, Mojžiša a Ježiša (perzský rukopis)

perzské mince - *minca perzská*

perzské umenie - Baleka: staroveké *iránske umenie*; umenie na území *perzskej ríše* do islamizácie krajiny po jej dobytí Arabmi medzi 638-642 po Kr.; (> rozporuplný sa javí termín: *perzské miniatúrne maliarstvo* vymedzené obdobím 13.-17.st., navyše zahrňované do *islamského umenia*; iba ak pripustíme výklad, že išlo o *islamské umenie* na území bývalej perzskej ríše, ktorú v pol.7.st. rozvrátili Arabi, ale ktorej výtvarný odkaz vo veľkej miere preberali); v nerovnomernom umeleckom vývoji tejto rozsiahlej oblasti (územie medzi Kaspickým jazerom a Indiou, arménskou vysočinou a mezopotámskou nížinou) vystupovali do popredia vždy iba jednotlivé ohniská, ktoré napriek dotyku s inými kultúrami rozvíjali vlastné umelecké cítenie a umelecký názor

1.oblasť Kaspického jazera: poľnohospodárstvo doložené okolo 7.tis.pr.Kr., domestikácia zvierat v 6.tis.pr.Kr.; dôležité civilizačné a kultúrne stopy doložené keramikou: sever čierny a čiernohnedý geometrický dekór na červenom podklade (porovnaj keramiku *Archaického obdobia antického Grécka*); juh: svetlohnedá keramika s motívmi zvierat (kozorožec) a ojedinele ľudské postavy; doložené medené výrobky (5.-3.tis.pr.Kr.; pozri *eneolit/doba medená*); v *dobe bronzovej* kultúrne strediská napr. v Astrabáde a Tehisare

2.vlastný vývojový význam má juhozápadná oblasť, kráľovstvo *Elam*

elamské umenie: v 4.tis.pred Kr. sa rozvíja paralelne s *el obejdskou kultúrou* (polychromovaná keramika so štylizovanými zvieratami (jelene, vtáky); v 3.tis.pred Kr. *glyptika* (*valčekové pečate*) a *monumentálne sochárstvo* pod vplyvom sumerského výtvarného umenia (monumentálne vápencové sochy, skalné reliéfy); v 2.tis.pred Kr. ďalší rozvoj sumerského dedičstva a jeho obohacovanie vlastnými prvkami (päťstupňový *zikkurat* s vnútorným schodiskom a priestorami-*Džoga Zambil*), využívanie písma na *stélach*, farebne glazované *terakotové* reliéfy; v 2.tis. a na počiatku 1.tis.pred Kr. ovplyvňované luristanskými bronzami; od 7.st.pred Kr. rozvoj v rámci *médskej* a perzskej ríše; pozri *iránske umenie*; *Kasiti*; *hvary*

Baleka: na tabuľkách objavené protoelamské *písmo* lišiac sa od sumerského; elamská civilizácia s vlastným, doposiaľ nerozlúšteným písmom je málo známa; napriek súbežnosti a vzájomnú previazanosť s vývojom susedných oblastí vyznačuje sa elamská kultúra ako samostatná; v

hlavných ohniskách tejto mestskej civilizácie, najmä v Súzach, je doložená vynikajúca keramika, znalosť spracovania kovu a glazovanie tehál; v *nekropole* Súz objavené obetné dary, dýky, ihlice, pečatidlá, keramické nádoby so zvieracími motívmi, sčasti geometrickými, zobrazujúcimi letiacich vtákov, zvieratá u napájadiel ap.; pečatné valčeky (*valčekové pečate*) zo Súz, dôležité pre rozvoj písma, sa postupne odpúťovali od mezopotamských predlôh; početné sú námety zvierat, zobrazených jasným obrysom; malé voľné sošky bez členenia a detailov kladú dôraz na objem a uzavretý tvar; pozoruhodné sú sošky mužov s jазvami na tvári (okolo 2900 pr.Kr.); v druhej fáze Elam začlenený do mezopotamskej oblasti v časoch, kedy ju ovládol Akkad (Sargon I.), ale doterajší králi vládli ako vazali ďalej; krajina Elamu ostala v područí aj vtedy, keď Akkad ovládla nomádska dynastia Guteovcov: Guteu z Akkadu aj Guteu z *Lagaša*; v nových podmienkach si Súzy udržali svoje postavenie; väčšiemu vplyvu bola vystavená glyptika, ktorá niekde až napodobňovala svoje predlohy; čítanie uzavretého tvaru dokladajú *protomy*, reliéfy, levy z pálenej hliny (Lev zo Súz, 2.tis.pr.Kr.), *gryfovia*, býky s nápismi na chrbte, diela liate do bronzu a medi (Hlava Elamca 2.tis.pr.Kr.); datovanie nálezov sťažuje neúplnosť nálezov aj z okruhu dvorského umenia (Torzo kráľovnej Napis-asu, Súzy, 13.st.pr.Kr.; *Louvre*); diela určené pre kult mŕtvych ponímané živšie, ale napriek tomu s typovou podobnosťou

3.kultúra na severu krajiny vyhranená približne v 1500-700 pr.Kr.; hypoteticky spájaná s *Médami* (indoeurópskym kmeň, ktorý sa usadil na konci 2.tis.pred Kr. na území dnešného severného Iránu; pozri *médská ríša*, *iránske umenie*); Médovia prenikali na územie medzi Kaspickým morom a Indiou súčasne s Peržanmi; zmieňujú sa o nich *asýrske* pramene z konca 8.st.pr.Kr.; strediskom a sídelným mestom ríše bola Ekabana (dnešný Hadaman); predpokladá sa tesný vzťah tejto ríše k ríši *Urartu* na Arménskej vysočine, z ktorej vyžaroval silný umelecký vplyv (pozri *urartské umenie*); doklady médskej kultúry tvoria takmer výhradne iba hroby a skalné reliéfy, remeselné výrobky a výzbroj s vysokou technickou úrovňou spracovania bronzu, zlata, slonoviny; tieto výrobky rovnako ako palácové stavby dokladajú existenciu zatiaľ nejasných vývojových období v tejto oblasti, kam zasahoval okrem *asýrskeho* ale aj vplyv *skýtskeho umenia*

4.umenie za vlády Achajmenovcov (staroperzská dynastia asi z 700-300 pr.Kr.), ktorá po porážke *Asýrie*, *Babylonu* (*Novobabylonská ríša*) a *Médov* vytvorila v časoch vlády Kýra II. a Dáreia I. perzskú ríšu zahrnujúcu Asýriu, Babyloniu, Médiu, *Malú Áziu*, strednú Áziu a Egypt; Súzy (zničené už predtým asýrskym kráľom *Aššurbanipalom*) boli obnovené ale strediskom dvorského umenia sa stal *Persepolis*; jeho architektúra využívala kameňa z planín na stavbu pevnostných valov a múrov, na terasy a paláce; v paláci s rozľahlými sieňami (pozri *apadána*) a stĺpmi s *hlavicou* podopierajúcou plochý strop (pozri *architráv*); *perzský stĺp* sa stal dôležitým prvkom architektúry a ovplyvnil napr. *iónsky stĺp*; architektúra ovládaná číslom 4 (*štyri živly*) a jeho násobkami, dôležitým bolo číslo 12 (pozri *symboly číselné*); v architektúre sa uplatnila farebná *štuka* a farebné glazované tehly; v umení jedným z hlavných motívov námet boha zvierat, ktorý mal charakter boha dobra (*Ahura Mazda*) a zla (*Ahriman*); zreme tu vzniká typ boha - *jazdca* zosobňujúceho svetlo a dobro, zabíjajúceho draka (temno a hrozivá sila); v *koptskom umení* splýnul s bohom *Hórom* (ten sa stáva prototypom pre kresťanského *svätca jazdeckého*, napr. v podobe sv. *Juraja*); predstava predstava dvoch protikladných kozmických síl sa premietla aj do námetu slnečného boha *Mitru* zabíjajúceho *býka*; božstvo (*Mithra*) bolo často zastúpené *levom* alebo zobrazované na love; lov bol výsadou vládcu zastupujúceho na zemi boha (perzský vládca bol kráľom kráľov a odvodzoval svoj pôvod od Mitru) a mal rituálnu povahu; víťazstvo nad zvieratom (*zlom*, nebezpečenstvom) bolo magickým potvrdením rádu panovníckou mocou; v *Persepoli*, kde bol dostatok kameňa sa rozvinulo reliéfne sochárstvo, ktoré sa uplatnilo na vonkajších schodiskách vedúcich k palácom (motívy tzv. sprievodcov: Muži prinášajúci dane, Vojaci s oštepami, 6.-5.st.pr.Kr.; pozri *ortostat*); okrem kameňa reliéfne sochárstvo používalo aj pálenú a glazovanú hlinu; používala sa tak v *Persepoli* ako v Súzach (tu aj preto, lebo mali nedostatok kameňa); výjavy rozvíjané na modrozelenom pozadí; dôležitými motívmi strážne zvieratá (levy, okrídlené býky s ľudskou hlavou, ktorých poznalo perzské ale a asýrske umenie aj v podobe plastík *lamassu* umiestňovaných pri vchodoch brán); zlatníctvo, strieborníctvo a textil na vysokej úrovni (strieborné *rythony*, reliéfy *monštier* a zvierat); hoci keď *Alexander Macedónsky* porazil Dáreia III. (vyplienil kráľovské paláce, ktoré predtým vyplienili aj Gréci) v konečnom dôsledku to nebránilo vzájomnému ovplyvňovaniu, preberaniu a pretváraníu kultúrnych podnetov; ak perzské umenie sa dalo ovplyvniť *helénskym* tvaroslovím, obsahový zmysel *helenizmu* mu zostal vzdialený

5.umenie za vlády helenistickej dynastie *Seleukovcov* (333-280 pr.Kr.) a *parthskej* nadvlády; po smrti Alexandra Veľkého pokračuje *helenizácia* perzského umenia, ktorú spočiatku neprerušila ani *parthská* nadvláda (250-227 pr.Kr.); z partského obdobia známe jednotlivé významné osídlenia (mesto Hecatompylos - "stovežaté") alebo Ktesifon na *Tigridu* (sídlné mesto kruhového pôdorysu so stavbami, ktorých dôležitým stavebným prvkom boli *oblúky* a *klenby*); dochované zvyšky neskorého parthského maliarstva sú tvarovo štylizované, zobrazujú kňazov aj heroizované námety *Mithrovho* lovu; pod *helenistickým* vplyvom bola predstava perspektívne budovaného priestoru, poňatie *drapérie*, užitie oživujúceho *gesta*, pohybu a vyjadrenie citového stavu

6.umenie za vlády perzskej dynastie *Sasánovcov* (r. 226-642) znamenalo jedinečný a posledný rozkvet perzskej ríše; nezvyčajné bohatstvo vládnucich vrstiev, prehĺbenie sociálnych protikladov viedlo k radu ľudových povstaní spojených s predstavou spoločného vlastníctva pôdy, dobytku a žien; z týchto čias doložená aj *červená zástava* ako symbol sociálneho revolučného hnutia (pozri *symboly politické*); umenie sasánovskej dynastie zdôrazňovalo perzskú vývojovú nadväznosť; odmietalo *helenizmus* a obrodzovalo pôvodné vlastné tvaroslovie a významovú tradíciu; sochárstvo oslavovalo panovníka, jeho božskosť a moc (reliéfy s námetmi lovu alebo víťazstva nad nepriateľom: skalné reliéfy v Bišapúre); zatiaľ čo sochárstvo bolo hlavným umeleckým odborom, maliarstvo bolo štátnym kultom (*zoroastrizmom*) odmietané, a preto ho rozvíjali iba sekty *manicheicov* predovšetkým ako miniatúrne maliarstvo, ktoré však svojou výtvarnou silou dokázalo ovplyvniť *ilumináciu* na rozsiahlom území až do strednú Áziu; na vysokú úroveň sa dostalo *užité umenie* spracovávajúce kov: tepané reliéfy vládcovho lovu) a *hodvábne* textílie (*zviaerný* motív; porovnaj *pallium rotata*); významná bola keramika a *vázové maliarstvo* s prevažujúcimi námetmi tanečník, hudobníčok (porovnaj islamské *huristky*, indické *bajadéry* a *apsary*) a *monštier*; umenie Sasánovcov predstavovalo jeden z vrcholov perzského umenia a ovplyvnilo umenie strednej Ázie a Číny, ovplyvnilo *byzantské umenie* (priečelnosť figúr; pozri *frontalita*), *merovejské* a celé stredoveké umenie; už v ranom stredoveku sa stali perzské diela *zberateľským* predmetom (poklad chrámu St. Denis v Paríži), perzské textílie chránili *relikvie* v početných kresťanských chrámoch; umenie perzskej ríše anticipovalo mnohom čo sa rozvinulo neskoršie v *islamskom umení*, ktoré vývojovo nastúpilo po rozvrátení perzskej ríše Arabmi v pol.7.st.; pozri *klenba lípaná* (Dudák); *Simurgh*, *Angha*, *Ľznik keramika*

[http://de.wikipedia.org/wiki/Perser_\(Volk\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Perser_(Volk))

perzské vojny - pozri *Perzská ríša*, *karyatída*

perzskí iluminátori - pozri *Abbasi Reza*

http://fr.wikipedia.org/wiki/Catégorie:Enlumineur_persan

perzský chrám - pozri *apadána*, *perzské umenie 4*

perzský koberec - *koberec perzský*

perzský stĺp - *kanelovaný*, tvarom *hlavice*, základňou a proporciami (výška 18-20m) ovplyvnil *iónsky stĺp*

perzský uzol - pozri *senneh*